

"اثر جانشینی" سرانجام راه نجات...

صنعت طیور در حال حاضر در بحران ویژه ای به سر می برد. منشا بروز این بحران، قیمت های بالای مواد اولیه و عدم تطابق قیمت گوشت مرغ تولیدی با آن می باشد. با توجه به اینکه این بالا بودن قیمت ها در آینده نیز قابل پیش بینی نخواهد بود، و چه بسا همچنان ادامه یابد، لذا پیشرفت صنعت طیور در بیشتر کشورها روند رو به توسعه قابل انتظار را نخواهد داشت. البته این سناریو در صورتی که تقاضا برای گوشت مرغ افزایش یابد، تغییر خواهد کرد. اگرچه ممکن است کمی دور از ذهن باشد، اما افزایش قیمت‌ها در تمامی بخش های غذایی می تواند موجب افزایش تقاضای جهانی گوشت مرغ در دو سال آینده شود که نهایتاً موجب افزایش معنی دار قیمت گوشت مرغ خواهد شد.

افزایش قیمت در اثر افزایش تقاضا بر اساس اصل "اثر جانشینی"¹ استوار است. اثر جانشینی، از اصولی است که شاید در نگاه اول بحث کلاسیک و مناسب کلاس های درس به نظر بیاید، اما در حقیقت از مسائل مهم و کاربردی اصول اقتصادی محسوب می شود. در بیان این اصل به شکل ساده اینگونه می توان عنوان کرد که: افزایش قیمت یک محصول موجب هجوم خریداران به منظور جایگزینی آن محصول با مشابه ارزانتر آن می شود. با افزایش تقاضای محصول دوم، قیمت این محصول نیز روند افزایشی خود را آغاز خواهد کرد. زمانی که مردم به سمت گوشت های ارزانتر می روند، می توان حدس زد که تقاضا برای گوشت گاو کاهش یافته و برعکس تقاضا برای گوشت خوک و مرغ افزایش می یابد. در خانواده های با درآمد کمتر گوشت خوک نیز حذف شده و تنها به گوشت مرغ اکتفا می شود. در خانواده های ضعیف نیز این محصول جای خود را به تخم مرغ می دهد. این مسئله به علت هزینه بالای تولید گوشت گاو و خوک می باشد. به شکلی که برای تولید یک پوند گوشت قرمز گاو (معادل 453 گرم)، به چهار پوند غذا نیاز خواهد بود، در حالیکه این نیاز برای تولید یک پوند گوشت مرغ، دو پوند می باشد. این نسبتها در مورد گاوهایی که در مرتع پرورش می یابند، متفاوت بوده و ضریب تبدیل بالاتری را نشان می دهند.

ضریب تبدیل خوراک:

گاو: 4 به 1

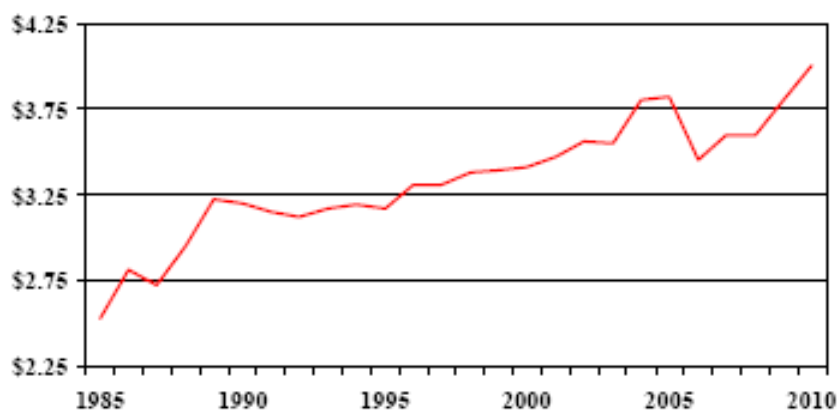
خوک: 3 به 1

مرغ: 2 به 1

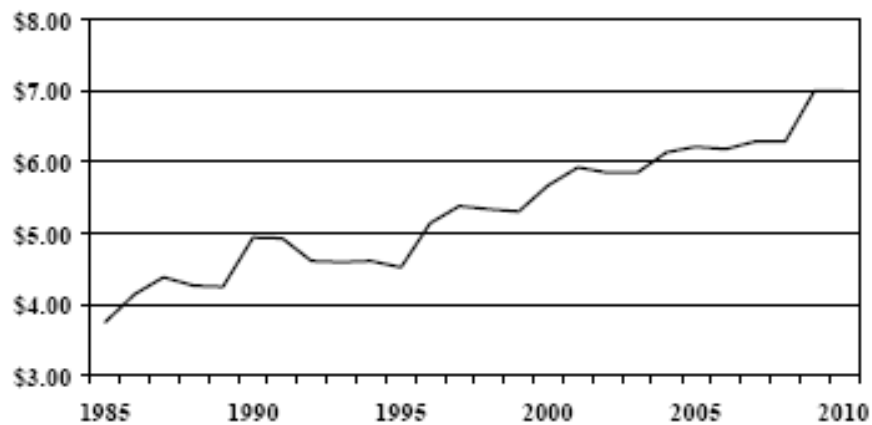
در طول چند دهه گذشته تفاوت میان قیمت گوشت مرغ و سایر گوشتها روند افزایشی داشته است که این تفاوت قیمت به علت افزایش میزان تولیدات گوشت مرغ، در مقایسه با گوشت گاو و خوک می باشد. اطلاعات و نمودار زیر نشان دهنده این روند در

¹ - Substitution Effect

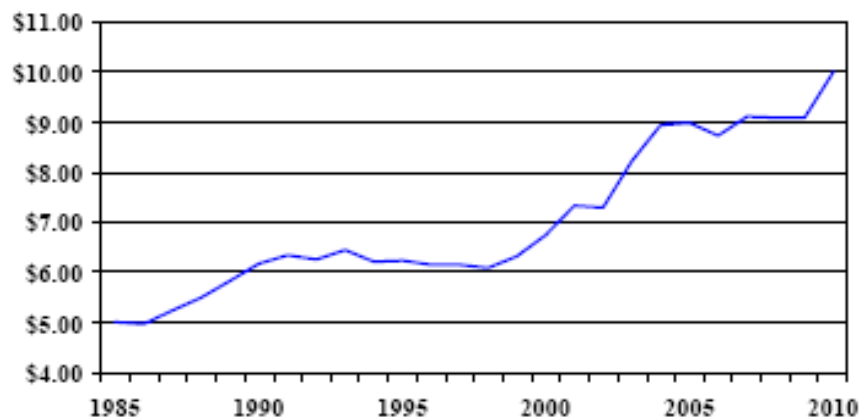
آمریکا می باشد که با توجه به تحت تأثیر قرار دادن آن در کل جهان، می توان آنرا به کل جهان تعمیم داد. اطلاعات موجود تا سال 2007، از منابع وزارت کشاورزی آمریکا اخذ شده است. به جهش ناگهانی قیمت گوشت خوک در سال 2009 و گوشت گاو در سال 2010 که توضیح آن داده خواهد شد، توجه نمایید.

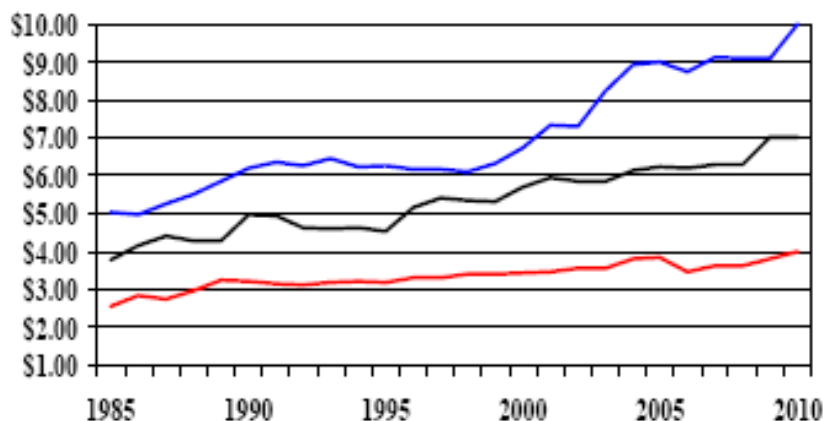
شکل 1- میانگین سالیانه خرده فروشی جوجه مخلوط در ایالات متحده از سال 1985 تا 2010 (دلار به ازای هر کیلوگرم)

شکل 2- میانگین قیمت سالیانه خرده فروشی گوشت خوک در ایالات متحده (دلار به ازای هر کیلوگرم)

نمودار 3- میانگین قیمت سالانه خرده فروشی گوشت گاو در ایالات متحده (دلار به ازای هر کیلوگرم)

نمودار 4- میانگین قیمت سالانه خرده فروشی گوشت گاو، جوجه گوستی و خوک در ایالات متحده (دلار به ازای هر کیلوگرم)

(جوجه — خوک — گاو)

در سال 1985 قیمت خرده فروشی گوشت مرغ، متناسب با تورم، نسبتاً بالا و حدود 4/98 دلار به ازای هر کیلوگرم بوده در حالیکه این قیمت در مورد خوک 7/4 دلار و در مورد گاو، 9/18 دلار بوده است. با گذشت زمان میزان زیادی بر قیمت گوشت مرغ و خوک افزوده نشده و گوشت گاو در این فواصل قیمت یکسانی داشته است. گوشت مرغ به شکل مقایسه ای قیمت پایین تری از گوشت گاو را دارا بوده است. در سال 2010 پیش بینی می شود که قیمت گوشت گاو حدود 6 دلار به ازای هر کیلوگرم، بیشتر از قیمت گوشت مرغ (باتوجه به تورم پیش بینی شده) خواهد شد. لازم به ذکر است که این تفاوت در سال 1985 تنها 5 دلار بوده است. در طول دوره بالا بودن قیمت مواد اولیه و آهسته حرکت کردن رشد اقتصاد جهانی، همچنانکه در سال 2007 و 2008 مشاهده شده و خواهد شد، تفاوت در هزینه های تولید میان گوشت مرغ و سایر گوشتها به دو دلیل منجر به جانشینی خواهد شد:

1- در زمان بروز فشارهای اقتصادی، برخی کنندگان از گوشتهای با قیمت بالاتر به سمت گوشت های با قیمت ارزانتر متمایل می شوند. این اثر نسبتاً سریع رخ می دهد.

2- دامنه تفاوت در قیمت‌های میان گوشت گاو و مرغ با گذشت زمان و در طول دوره بالا بودن قیمت مواد اولیه، گسترده تر خواهد شد که علت آن تفاوت ضرایب تبدیل غذایی است که در نهایت با گذشت زمان قیمت های بالاتر گوشت گاو مشاهده خواهد شد.

تأخیر زمانی

اثر جانمایی، تا زمانی که قیمت های خرده فروشی گوشت گاو و خوک افزایش نیابد، مفهوم عملی خود را نخواهد داشت و لذا متأسفانه برای تولید کنندگان مرغ یک "تأخیر زمانی"² معنی داری تا زمان افزایش قیمت گوشت ایجاد خواهد شد. از زمان آغاز افزایش قیمت نهاده های اولیه، تأثیر آن در قیمت های خرده فروشی مرغ ممکن است چندین سال بعد پدیدار شود. علت وقوع تأخیر زمانی، ساختار بیولوژی دام و سازماندهی صنعت تولید گوشت قرمز (اعم از سفید یا قرمز) می باشد. به عنوان مثال به صنعت گوشت گاو در آمریکا می پردازیم:

این صنعت از سه بخش تشکیل شده است: بخش های تولید کننده گوساله پرواری که گوساله های پرواری را تولید می کنند؛ پروار بندی ها که گوساله های تولیدی بخش قبلی را پروار می کنند و کشتارگاهها. در زیر تأخیر زمانی پیش بینی شده از زمان افزایش قیمت نهاده های اولیه تا افزایش قیمت گوشت قرار داده شده در اختیار مصرف کننده ها مشاهده می شود:

6 ماه اول:

به منظور سود آوری، پروار بندی ها، قیمت های تمام شده و پرداختی به تولید کنندگان گوساله پرواری را کاهش می دهند؛ در نتیجه تغییری در قیمت گوشت حاصل نمی شود.

6 ماه دوم:

پس از مدتی و با آغاز ضرر مالی تولید کنندگان گوساله، این تولید کنندگان، تعداد گاو های خود را کاهش می دهند؛ در نتیجه تغییری در قیمت گوشت حاصل نمی شود.

آغاز سال دوم:

بخش زیادی از گاو های حذف شده در بخش قبل به علاوه گوساله های پرواری در اختیار پروار بندی ها قرار گرفته؛ در نتیجه از قیمت گوشت کاسته می شود.

پایان سال دوم:

کاهش گوساله های پرواری رخ داده؛ لذا پروار بندی ها متحمل پرداخت هزینه مازاد به منظور فراهم آوردن گوساله های پرواری می شوند؛ در نتیجه قیمت گوشت نسبتاً ثابت می ماند.

² -Time Lag

آغاز سال سوم:

ضرر های مالی پروار بندی ها آغاز شده و این ضرر ها تا زمان اثر گذاری کاهش گوساله های پرواری بر قیمت پرداخت شده توسط کشتارگاهها، ادامه می یابد. در نتیجه قیمت گوشت روند افزایشی خود را آغاز می کند.

پایان سال سوم:

کمبود گوساله های پرواری موجب بروز فشار بر کشتارگاهها در جهت پرداخت هزینه بیشتر و نهایتاً موجب درگیر کردن مصرف کنندگان و افزایش قیمت قابل توجه گوشت مصرفی می گردد.

افزایش قیمت مشخص و معنی دار نهاده های اولیه در پایان سال 2006 آغاز شده است. لذا تأخیر زمانی سه ساله برای گوشت گاو، پایان سال 2009 خواهد بود. بنابراین تنها یک سال با افزایش ناگهانی گوشت گاو فاصله وجود دارد. صنعت خوک یک سال زودتر یعنی در سال 2008 این جهش را نشان خواهد داد. با صعود قیمت های جهانی این دو مورد، می توان پیش بینی کرد که تقاضا برای گوشت مرغ افزایش یافته و لذا قیمت های بالای گوشت مرغ، با توجه به اصل اثر جانشینی، در آینده نزدیک مورد انتظار خواهد بود.